

Institutionen för hälsovetenskaper
Sjuksköterskeprogrammet
OM8311 Fördjupningsarbete i omvårdnad
15hp. Essay in Nursing Science, 15 ECTS credit points

Ungdomars kunskaper och attityder till solexponering – en litteraturstudie

Datum: 2008-06-05
Författare: Jeannette Joelsson
Sara Jönsson

Handledare: Suzanna Hägglöf
Examinator: Lars Axelsson

Ungdomars kunskaper och attityder till solexponering

Författare: Jeannette Joelsson och Sara Jönsson

Handledare: Suzanna Hägglöf

Litteraturstudie

Datum 2008-06-05

Sammanfattning

Bakgrund: Varje år drabbas 2000 människor i Sverige av malignt melanom som är den mest elakartade hudcancerformen. Solexponering, brännskador och solarieanvändning utgör de största orsakerna till utvecklingen av denna sjukdom. Ungdomars hud är känslig för UV-strålning och deras solbeteende kan vara avgörande för deras framtida hälsa. **Syfte:** Att belysa ungdomars kunskaper och attityder till solexponering för att undvika att utveckla malignt melanom. **Metod:** Studien genomfördes som en litteraturstudie genom systematisk granskning av vetenskapliga artiklar av kvalitativ och kvantitativ ansats. **Resultat:** Ungdomars kunskaper om solexponering och dess konsekvenser avspeglas inte i deras attityder. Under ungdomsåren förknippas solbränna med skönhet och utseende och social acceptans hos vänner är betydelsefullt. Olika typer av solskydd används men solbrännskador är vanligt förekommande och det personliga riskbeteendet är underskattat. Skolan och ungdomarnas föräldrar bildar samarbetspartners för att öka kunskapen och medverka till beteende – och attitydförändringar gällande solexponering hos ungdomar. **Slutsats:** Ungdomars kunskaper om solexponering kan förbättras, men attityder är komplicerade att påverka under ungdomsåren. Sjuksköterskan bör utöka och förbättra sitt preventionsarbete för ungdomar för att förändra den framtida utvecklingen av malignt melanom.

Nyckelord: Ungdomar, kunskap, attityder, solexponering, malignt melanom

Adolescents knowledge and attitudes towards sunexposure

Author: Jeannette Joelsson och Sara Jönsson

Supervisor: Suzanna Hägglöf

Literature review

Date 2008-06-05

Abstract

Background: Every year, 2000 persons in Sweden are diagnosed with malignant melanoma, the most alarming form of skincancer. Sunexposure, sunburns and tanningbed use are the most appearing causes in the development of this disease. The skin of young people is sensitive to UV-radiation and their sunbehaviour could be determinant to their future health. **Purpose:** To illuminate the knowledge and attitudes of adolescents towards sunexposure in the meaning to avoid the development of malignant melanoma. **Method:** The study was designed to be a literature review, containing scientific articles of both qualitative and quantitative approach. **Results:** The knowledge of young people towards sunexposure and its consequences are not reflected in their attitudes. During adolescence, a tan is associated with beauty. The appearance and the social approval of friends and peergroups are appreciated values. Sunburns are common, despite the usage of different sunscreens. The personal riskbehaviour is underestimated. Parents and school establish the cooperation, increasing knowledge and contributing changes in attitudes towards sunexposure. **Conclusions:** The knowledge of adolescents towards sunexposure could be improved, but the attitudes are more complicated to change during adolescence. The prevention of the nursing profession ought to make improvements regarding adolescents to change the future development of malignant melanoma.

Keywords: Adolescents, knowledge, attitudes, sunexposure, malignant melanoma

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	5
SYFTE	7
METOD	7
RESULTAT	8
Kunskap och attityder.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Sociala faktorer.....	9
Solskydd	10
Utbildning och engagemang förändrar.....	11
DISKUSSION	11
Metoddiskussion.....	11
Resultatdiskussion.....	14
Slutsats.....	18

REFERENSER

Bilaga 1 Sökschema för datorbaserad litteratursökning

Bilaga 2 Artikelöversikt

BAKGRUND

Malignt melanom är den mest elakartade av alla hudtumörer och drabbar över 2000 människor i Sverige varje år, varav en femtedel leder till döden (1). Malignt melanom betyder elakartad pigmentrik tumör i huden (2).

I hudens yttersta lager, epidermis finns celler som kallas melanocyter. I kroppen finns det mellan två och tre miljarder melanocyter, som bildar pigment, melanin, ett brun-svart färgämne som skyddar framför allt mot solens ultravioletta strålar. Många melanocyter kan tillsammans bilda ett födelsemärke, ett nevus som är den potentiella föregångaren till malignt melanom. Vanliga debutsymtom är att ett födelsemärke börjar växa, kliar, blöda eller ändra färg (1). Av alla nyupptäckta melanom, är det patienten eller någon närstående som ser en förändring i ett nevus (3). Svenskar anses ha cirka 70 nevus totalt på hudkostymen och de maligna melanomen hos kvinnor är främst placerade på de nedre extremiteterna, medan bålen dominerar hos män (4). Genomsnittsåldern för diagnostiseringen av malignt melanom är 55 år hos både män och kvinnor. Aktuell statistik visar att cirka 80-85 % av de drabbade patienterna kan botas permanent, främst genom kirurgi och genom upptäckt av hudförändringar i ett tidigt stadie (1).

Personer med ljus fräknig hy, rött/ljust hår, nedsatt immunförsvar och solarieanvändare bedöms vara i riskzonen för att utveckla malignt melanom (4). Förekomsten av sjukdomen har ökat under de senaste årtiondena, men är trots allt en av de cancerformer som går att förebygga (5).

Solen och användning av solarium spelar den största rollen för uppkomsten av malignt melanom. Strålningen som når jordens yta delas in i synligt ljus, infraröd strålning och ultraviolet strålning, UV. Vi kan se det synliga ljuset och känna infrarött som värme, men UV-strålning varken syns eller känns. UV-strålningen delas in i UVA, UVB och UVC beroende på våglängd och hur energirik den är och därmed hur stor skaderisken är på huden. Förenklat beskrivet gör UVA huden

brun, UVB gör huden framför allt röd och UVC når aldrig jorden utan absorberas av atmosfären (6). Vatten, snö och sand reflekterar solstrålar och solen lyser som starkast mellan klockan 11-15 på dagen. Genom att befinna sig i skugga, använda skyddande kläder och hatt och att vara generös med att smörja in sig med solskyddsmedel minskas risken att få brännskador (a.a.). Akuta solbrännskador under uppväxtåren medför en större risk att drabbas av malignt melanom senare i livet. (7). Barn har känsligare hud än vuxna och är därmed också känsligare än vuxna för UV-strålning. Största delen av den totala solbestrålningen i livet utsätts människor för under sina första 18 år (6). Tidigare studier har visat fördelar med att förlägga information om solexponering i skolan eftersom teori kan vävas in i praktiska övningar utomhus (5). Barn och ungdomar är mottagliga för modetrender och den mediala utseendefixeringen höjer statusen att vara fräsch och solbränd året om. Sådana ideal är ouppnåeliga för många barn och ungdomar och kan ge felaktiga budskap om vad som är naturligt (6). Det förekommer flera smärtsamma solbrännskador vid solexponering varje sommar hos unga människor och självförtroendet, stödet och det sociala mönstret i familjen påverkar attityden till solskydd (8).

Världshälsoorganisationen (WHO) har utvecklat material om undervisning av solskydd och Statens Strålskyddsinstitut (SSI) utarbetade 2002, på uppdrag av Sveriges regering, en handlingsplan med fokusering på kunskap och medvetenhet om UV-strålningens risker. SSI startade år 2006 ett samarbete med Svenska Livräddningssällskapet för att kunna nå barn och vuxna kring barn. Verksamheten träffar 1000-tals barn och ungdomar och undervisar sedan två år tillbaka även i att vistas i solen på lämpligt sätt (6).

Två av sjuksköterskans fyra ansvarsområden är att främja och förebygga hälsa genom att erbjuda vård till såväl individen som hela familjen och allmänheten (9). I skollagen 2 § finns riktlinjer för att verka för sunda levnadsvanor hos barn (10). Skolhälsovården fungerar som skolans kontakt med hälso- och sjukvården. Skolans hälsouppläsning sker genom information av skolsköterskan med avsikt att

få eleven att tänka på ett nytt sätt för att kunna se ett samband mellan eventuella hälsoproblem och den egna livssituationen (11). Sjuksköterskan kan komma i kontakt med barn och ungdomar som har problem med nevus och kan med hjälp av sin kunskap sprida kännedom om hur melanom förhindras i sin utveckling. Genom att uppmuntra till självundersökningar av huden och informera om vilka förändringar som bör undersökas närmare kan sjuksköterskan uppmuntra till preventiv egenvård (12). Dorothea Orem menar att vårdpersonal har en stödjande och undervisande roll. Processen grundar sig på att kunna konstatera en befintlig eller potentiell obalans mellan kapacitet och handlingsbehov hos den enskilde, som bör uppmanas till egenvård. Enligt Orem ligger den spontana inlärningsprocessen till grund för en utvecklande egenvård främjad av intellektuell nyfikenhet, undervisning och handledning. Omvårdnaden består av omsorg om barn och att kompensera bristfällig egenvård (13). Attityder kan beskrivas vara länken mellan åsikter och handling, som gör en människa benägen att bete sig på ett visst sätt. Unga människor är mottagliga för praktisk undervisning i hälsa och att fokusera på attityder och beteende i tidig ålder, vilket kan hjälpa dem att fortsätta med sund solexponering resten av livet (6).

SYFTE

Syftet var att belysa ungdomars kunskaper och attityder till solexponering för att undvika att utveckla malignt melanom

METOD

Studien genomfördes som en litteraturstudie genom systematisk granskning av vetenskapliga artiklar. Sökning av artiklar gjordes i vetenskapliga databaser, PubMed, Cinahl, PSYCINFO och Science Citation Index. Sökord var *attitudes, knowledge, sunbathing, youth, adolescents, melanoma, care, sunbed, solarium, tanning bed, prevention, sun and behavior* (bilaga 1). Manuell sökning gjordes också utifrån valda artiklars referenslistor. Orden användes i olika kombinationer med trunkering. Inklusionskriterierna var kvantitativa och kvalitativa artiklar, publiceringsår 2002-2007, skrivna på engelska, svenska, danska och norska

språket. Studierna som inkluderades begränsades i sitt urval till att gälla ungdomar i åldern 12-19 år. Artiklar sammanställdes i en artikelöversikt och kvalitetsgranskades utifrån en modell (14, bilaga 2).

RESULTAT

Litteraturstudien resulterade i följande kategorier: kunskap och attityder, sociala faktorer, solskydd och utbildning/engagemang.

Kunskap och attityder

Över 99 % av ungdomarna säger sig redan känna till riskerna med solexponering. Information från media utgjorde den största källan att hämta denna kunskap från, därefter kom den egna familjen följt av undervisning i skolan. De yngre personerna i målgruppen fick största delen av kunskapen från sina föräldrar, som fungerade som förebilder (15,16).

Kunskaper om solexponering och dess risker varierade mellan könen, men ökade hos båda könen i takt med stigande ålder. I teoretiska prov i dessa ämnen, där svaren bestod av flervalsalternativ var mindre än 50 % korrekt och vid påståenden som var rätt/fel svarade mindre än 70 % rätt (17). I testerna framkom att flickor generellt i alla åldrar har större kunskaper om riskerna med solexponering, trots detta utsatte de sig för större risker än pojkar. Detta beteende är ett ovanligt undantag, då flickor i allmänhet är mindre riskbenägna än pojkar. Flickor såg också fler fördelar än nackdelar med solexponering och de upplevde att de relaterade riskerna inte gick att påverka eller kontrollera, fastän de samtidigt uttryckte mer sunda attityder till att skydda sin hud (17-19).

De risker vid solexponering som ungdomarna beskrev är fram för allt risken att utveckla malignt melanom, men även solbrännskador, fler nevus, tidigt åldrande i form av rynkig hud och solsting nämns. Drygt en fjärdedel av ungdomarna visste inte hur en självundersökning av huden skulle utföras och endast ett fåtal hade

undersökt sin hud under det senaste året (16). Det fanns även skillnader, beträffande solexponering, mellan den allmänna och den personliga riskuppfattningen hos ungdomar. Attityderna till solskydd försämrades dessutom successivt högre upp i åldrarna (17,18). Inte heller ungdomar med familjemedlemmar som tidigare drabbats av solrelaterad cancer uppvisade större benägenhet än andra att skydda sig mot solexponering (20).

Sociala faktorer

Utseendet spelade en stor roll under ungdomsåren och ökade under tonåren för båda könen, men fram för allt hos flickorna (18). De positiva effekterna med solexponering som angavs var solbränna, förbättring av utseendet, förbättring av hälsan, ökad vitamin D-halt i kroppen och att skelettet stärktes. Tre av fyra ungdomar ansåg att både de själva och andra såg bättre ut när de var solbrända (16). Knappt en femtedel försökte dessutom behålla solbrännan året runt och solning i solarier ökade femfaldigt från åldern 14-17 år, där flickor är de flitigaste nyttjarna (16,21). De ungdomar som använder sig av de konstgjorda strålarna utgör hälften av dem som är mest exponerade för sommarsolen och även mest villiga att acceptera solbrännskador för att bli bruna över hela kroppen (21).

Flickor var generellt mer benägna att tycka att det är "värt" att bränna sig för att bli bruna än vad pojkar var, men båda könen ansåg att solkräm fördröjde solbrännan, vilket kunde upplevas negativt (16,21). Flickor med solbrända väninnor föredrog att själva vara bruna och de kände sig pressade att bli solbrända för att kunna imponera och passa in bland sina vänner. Förutom att de ansåg att solbrännan förbättrade deras utseende, ville de vara populära och bli uppmärksammade av pojkar (15,21). Flickor uttryckte det som en balansgång mellan att vara eftertraktad och möjligheten att utveckla hudcancer. Flickorna använde därför bara solkräm ibland för att ha en chans att tävla i popularitet mot andra ungdomar (15).

Solskydd

Användning av solkräm var det vanligaste sättet att skydda sig mot solexponering (15-17,19-22). Andra solskydd som tillämpades var skyddande tröjor, hattar, glasögon och parasoll, minskning av soltiden, undvikande av solexponering mellan kl. 11-15 och uppsökning av skuggiga platser (15-17,20). Hälften av ungdomarna använde "alltid/ofta" solkräm på sommaren, men tendensen att skydda sig mot solens strålar sjönk i högre åldrar, trots att kunskaperna om solriskerna ökade (16-18,20-22).

Anledningarna till att använda solkräm vid solexponering var att personen var ljushyad och att skydda sig mot negativa effekter som brännskador och utveckling av hudcancer. Andra skäl som framkom var att inte gilla att vara solbränd, att kunna vistas längre tid i utomhus eller att vara tvingad av sina föräldrar (20,21).

De orsaker som angavs som skäl för att inte använda solkräm var att kostnaden var för hög, glömska och tron att det inte skyddar, att solkrämer upplevs lukta konstigt, vara kladdiga och inte maskulina (män), eller att det var tidskrävande och tålamodsprövande att smörja in sig (16,20). Det var fler flickor än pojkar som använde solkräm (15-17,19-22). Pojkarna ville inte visa för någon att de använde krämer, med rädsla för att förlora anseende hos sina kompisar (15).

Solglasögon användes i högre utsträckning av flickor, men bärandet av solglasögon ökade med åldern för båda könen. Keps och solhatt var vanligare skyddsåtgärder hos pojkar än flickor och könsskillnaden blev mer uttalad hos de äldre i målgruppen (16,17,20). Ungdomar tillbringade vanligtvis sin tid i solen (under hela året) runt middagstimmarna, när strålningen var som starkast (16,23).

Sannolikheten att få solbrännskador minskade vid positiva attityder till solskydd, även om hälften av ungdomarna under sommaren hade drabbats av brännskador. Cirka 1/4 hade råkat illa ut mer än en gång och cirka 1/5 hade mer än tre solrelaterade hudskador (16,17,19,23). De som var mest solbrända i slutet på

sommaren var de som fick flest brännskador under tiden, de använde sig sällan av solkräm och de var medvetna om att de fick betala i smärta för att få en fin färg till slut (21). I gruppen utmärkte sig flickor, i högre åldrar, i varmare klimat och med ljus hy (16,17,21,23).

Utbildning och engagemang förändrar

Huvudmålen i utbildningar om solexponering innefattar förändringar av solbeteende genom minskning av exponeringstiden och ändring av solvanor. Ungdomarna fick lära sig hur de kan bli bättre på att skydda sig mot solen tack vare nya insikter om UV-exponering, de fick lära sig vilka riskfaktorerna var och hur malignt melanom utvecklades (15,24). Frågeformulär ifyllda före och efter utbildning visade ökade kunskaper på dessa områden genom fler korrekta svar hos de ungdomar som deltog i undervisningen (24). Parallellt framkom en generellt ökad medvetenhet blandad med oro över de långtidseffekter av hudskador som är orsakade av solen. Tidigare synsätt togs upp som diskussionsfrågor under lektionerna med lärare och skolsjuksköterska och de fördelaktiga attityderna till solexponering minskade i antal (15,24).

Även föräldrars engagemang har avgörande betydelse för ungdomars riskbeteende, kunnande och handlingar vid utomhusvistelse. Föräldrar med betydande kunskap om konsekvenserna av frekvent solexponering tränade sina ungdomar i sunda förhållningssätt. De upprepade påminnelserna väckte tankar om solskydd och medvetenhet. Påtagliga förändringar var lättast att genomföra när ungdomarna kunde relatera till något eller någon i sin närhet och individuella solskyddsmål i familjer underlättade omställningen (15).

DISKUSSION

Metoddiskussion

Syftet med litteraturstudien var att belysa ungdomars kunskaper och attityder för att undvika att utveckla malignt melanom. De sökord som användes ansågs

relevanta med hänsyn till syftets formulering. Utfallet av artiklar bedömdes vara passande till inklusionskriterierna inför sökstarten. Litteraturstudiens resultat grundades på tio vetenskapliga artiklar, vilka alla behandlade kunskaper och attityder till solexponering hos ungdomar.

PubMed, Cinahl, PsycINFO och Science Citation Index var de sökbaser som användes beroende på sina inriktningar mot omvårdnadsforskning. Sökningen i PsycINFO gav dock inte några relevanta artiklar som svarade mot syftet, däremot framkom artiklar som redan uppmärksammats i andra sökbaser. Under sökningens gång återkom valda artiklar i flera databaser vilket bekräftade att sökningarna var korrekta. Google Scholar ingick som tänkbar databas inledningsvis i arbetet, men då utfallet blev för stort och ohanterligt trots att alla sökord användes, valdes denna databas bort. Innehållet verkade även mindre tillförlitligt än i de övriga databaserna. Inklusionskriterierna var artiklar publicerade mellan åren 2002-2007, vilket gav relativt få träffar och kanske hade en utökning av publiceringsåren gett fler användbara artiklar till resultatet. Sökstrategin var att inkludera de artiklar som svarade mot syftet, men endast tio artiklar kunde inkluderas i litteraturstudien på grund av urvalskriterierna. Alla abstracts lästes då sökningarna gav < 20 utfall, vid >20 utfall lästes endast artiklarnas titlar. Författarna är medvetna om att detta förfaringssätt kan ha medfört att användbara artiklar har förbisetts.

Efter genomgång av valda artiklars referenslistor och manuella sökningar kunde två nya studier användas i resultatet. Då sökningarna till slut resulterade i samma artiklar i databaserna upplevdes en mättnad i sökningen.

Som vägledning vid kvalitetsgranskningen av artiklarna i litteraturstudien, användes ”Att göra systematiska litteraturstudier” av Forsberg och Wengström (14) och kompletterades med Fribergs ”Dags för uppsats” (25). En av de utvalda artiklarna var med kvalitativ ansats (15) medan resten var kvantitativa (16-24).

Kritik kan riktas mot den kvalitativa studien där deltagarna fick betalt för sin medverkan. Betalningen kan ifrågasättas om den utgjorde ett lockbete eller en ersättning för deltagandet. Om betalning var ett sätt att locka deltagarna till studien kan detta ha påverkat resultatet. De kvantitativa artiklarna använde frågeformulär manuellt eller via dator som ungdomarna personligen fick svara på. Det självrapporterande datamaterialet från ungdomar kan skapa tveksamhet gällande giltighet och sanningshalt. En studie bekräftar emellertid motsatsen samtidigt som de kritiserar de egna metoderna eftersom föräldrar/vårdnadshavare utgjorde granskande referenser. Svarsfrekvensen ifrån föräldrarna var mindre än hälften av utgångsantalet och svarsalternativet ”vet inte” rapporterades frekvent (26).

Då svårigheter uppkom i översättningen från engelska till svenska språket användes två olika översättningslexikon (27,28) för att minska risken för feltolkning av artiklarnas innehåll och resultat. Fokus i läsningen var resultatdelen i artiklarna. Alla tio artiklarnas resultat lästes enskilt av båda författarna för att öka förståelsen och reflektionsförmågan samt minimera risken för att individuell misstolkning. Sedan diskuterades innehållet gemensamt. Meningsbärande enheter bröts ner till kodord och skrevs på post-it lappar tillsammans med den numrering som identifierade artiklarna. Efter kodning bildades fyra kategorier, som blev tydliga och underlättade bearbetningen av litteraturstudien.

Författarna har återupprepat sökningarna genom att följa sökschemat för att verifiera dess validitet.

Författarnas tidigare och personliga erfarenheter av ungdomars kunskaper och attityder till solexponering kan ha påverkat resultatet, men ett objektiva förhållningssätt och resultat eftersträvades under hela arbetsprocessen.

Resultatdiskussion

Resultatet i litteraturstudien visade att ungdomars ökade kunskaper om solen och dess risker inte förbättrade attityderna till solexponering (16-20). Detta styrks av andra studier som kommit fram till liknande resultat (29,30). Flickor uppvisar generellt större kunskaper om solexponering och utnyttjar solskydd i större utsträckning än pojkar. Mer än hälften av ungdomarna drabbades ändå av upprepade solbrännskador under sommaren och trots att de kan nämna de mest förekommande riskerna med solexponering, avspeglas inte dessa kunskaper i deras attityder och beteende (a.a.).

Ett antagande är att ohälsosamma beteenden vid solexponering kan bero på okunskap hos ungdomar. Litteraturstudien har visat att så inte är fallet. Ungdomars beteende och attityder till solexponering kan bli avgörande för den framtida utvecklingen av malignt melanom hos människor runt om i världen. Den upp emot 30 år långa malignitetsutvecklingen kan vara en förklaring till att ungdomar underskattar följderna av sitt solbeteende. Unga människor lever i nuet och verkar ignorera den personliga riskuppfattningen under ungdomsåren eftersom framtiden är teoretisk och ogripbar.

Några av de mest viktiga beslut en människa kan fatta handlar om hälsan. Det egna beteendet och agerandet är det största hotet mot en frisk ålderdom. Ungdomar försöker förneka eller hitta andra orsaker till de risker de utsätter sig för vid frekvent solexponering. Kampanjer och information har inte påverkat de personliga attityderna nämnvärt, även om den allmänna riskuppfattningen gällande solexponering vidgade insikten hos ungdomarna (15,24,31,38,43).

Varför är det så svårt att förändra attityderna till solexponering? Det kan bero på den ökade medvetenheten om det egna utseendet under ungdomsåren. Den stigande hormonproduktionen i puberteten och de kroppsliga förändringar de för med sig, hos både flickor och pojkar, kan vara anledningar till att eftersträva ett så

fördelaktigt yttre som möjligt. Attraktionskraften hos det motsatta könet kan kännas angeläget och betydelsefullt för att bli bekräftad.

Resultatet i litteraturstudien visade att kosmetiska motiv och grupptrycket i det sociala livet hade betydelse för ungdomars solexponering och användning av solskydd (15,16,18,21). Fler studier bekräftar likartade påståenden (32-34). Ungdomar drivs av sin utseendefixering och de anser att de omedelbara fördelarna med en solbränna överväger de sena komplikationer som kan uppstå vid solexponering, eftersom de associerar en solbränna med att vara vacker. Personer som figurerar i mediavärlden, fotomodeller och skådespelare är ofta solbrända och de utgör förebilder för ungdomar som försöker efterlikna sina idoler (33). Solskyddet utgörs huvudsakligen av solkräm och flickor anser att det fördröjer hudens åldrande fram för allt i ansiktet och bidrar till en minskning av nevus och fräcknar. Pojkar är sämre på att använda solkräm då de förknippar det med hudvård och skönhetsprodukter, vilket de betraktar som förbehållet för kvinnor. Att be en manlig vän om hjälp med att smörja in ryggen med kräm bedöms som opassande. Denna typ av manlig kroppskontakt är inte maskulint acceptabel. *"You don't want to rub it on some guy's back with some girl going by..."* (32, s.36).

Även lukten av solkräm upplevdes obekvämt, då den vanligtvis hade en fruktig eller blommig doft (29,32). Om fler solkrämer kan göras parfymfria eller med dofter som är mer tilltalande för män, kanske utvecklingen av malignt melanom kan minska hos den manliga delen av befolkningen. Antagandet stärks av Cottrell et al. (29). Användning av solkräm kan också ge upphov till att ungdomar medvetet exponerar sig längre tid i solen, vilket då eliminerar nyttan med krämens användning.

Fishbein och Ajzen utarbetade Theory of Reasoned Action, TRA som kan förklara orsakerna till människors agerande i allmänhet och i denna litteraturstudie, ungdomars förfaringssätt vid solexponering i synnerhet. Teorin formulerades efter att ha försökt få en uppfattning om oförenligheten mellan attityd och beteende,

eftersom tidigare forskning endast funnit bristfälliga samband (35). TRA ansågs vara relaterad till människans fria vilja och preciserar och avgränsar kunskap, övertygelser, attityder, normer, intentioner och handlingar hos individer. Teorin bygger på formeln att de subjektiva normerna i kombination med beteendeattityder ligger till grund för människans avsiktliga handlande som i slutänden leder till det aktuella beteendet. Fishbein och Ajzen menar att de subjektiva normerna influeras av den egna kunskapen, den sociala omgivningen och medmänniskors acceptans för ett visst handlingssätt. Attityden formas av ett individuellt konsekvenstänkande och hur detta värderas av personen. Intentionerna med ett specifikt handlande uppvisar den avsiktliga styrkan att genomföra detta och mynnar ut i faktiska beteendet (a.a). Denna teori kan klargöra litteraturstudiens påståenden. Teorin har också använts i en tidigare studie för att bekräfta hypoteser om attityder vid användning av solskydd (36). Teorin har även prövats i försök att förutsäga rökning hos ungdomar (37). I båda dessa studier (36,37) har teorin visat sig vara applicerbar.

De sjuksköterskor som arbetar inom skolhälsovården bör vara medvetna om Fishbein och Ajzen's teori och att sådana faktorer kan inverka på ungdomars attityder och beteende. Skolan kan ta sitt ansvar för att skydda eleverna från upprepad solexponering under skoltid, genom att tillgodose att skuggiga platser utomhus är tillgängliga på skolgården (38). Elevernas tillit till skolsjuksköterskan och hennes kompetens kan vara en förutsättning för hennes förmåga att beröra och påverka ungdomarnas solbeteende. Ungdomar kan misstro och ifrågasätta den medicinska vetenskapen för att den inte har alla svar. De kan uppleva en förvirring av att nya upptäckter görs och nya rön tillkännages, medan gamla förkastas. Informationen som delges ungdomarna kan också uppfattas som nedslående och sjuksköterskan bör därför undvika skrämpropaganda. Genom lyhördhet, uppmuntran och motivering, istället för kritisering, kan ungdomar känna stöd i eventuella beteendeförändringar. Effekterna av undervisningen kan annars utebli eller resultera i försvarsreaktioner (31). Budskap till ungdomar gällande hälsa behöver också upprepas för få genomslagskraft (38). Författarna

anser att förståelsen av solinformation kan förbättras om sjuksköterskan kan skapa situationer och liknelser som ungdomarna kan känna igen sig i. Det bör även finnas utrymme för diskussioner, grupparbeten och övningar om solexponering på skoltid.

Statens folkhälsoinstitut anser att hälso- och sjukvården har sin största folkhälsopotential i de vardagliga mötena. Sjuksköterskan i skolan har en nyckelroll, fram för allt tack vare sin kontaktyta gentemot ungdomar. Målområde sex i de tio folkhälsomålen betonar förebyggande av ohälsa och vid lämplighet även upplysningar om metoder för att skydda mot sjukdom och skada (39). Genom att arbeta preventivt kan sjuksköterskan utbilda barnen, men även deras föräldrar om solexponeringsrisker och tillvägagångssätt för självundersökningar (38,40). Om hela familjen får samma undervisning kan det stimulera till vidare samtal i hemmet om solskydd (41).

Resultatet i litteraturstudien visade att föräldrars kunskaper, attityder och engagemang avspeglar sig i ungdomars solexponering (15). Påståendet kan relateras till flera artiklar och studier (30,33,41–44). Föräldrar är betydelsefulla för ungdomar i de flesta avseenden och deras förhållningssätt och handlingar kan kopieras, oavsett om det är önskvärt eller inte (33). De bör därför utgöra positiva exempel och se till att solkräm och andra solskydd finns tillgängliga för hela familjen (30). Gällande solvanor och solexponering är det fram för allt mammans beteende som plagieras (33). Ungdomars användning av solarier påverkas av mammans inställning och hennes tillåtelse förknippas med ett i övrigt osunt solbeteende hos den unga individen (42). Om familjemedlemmar istället uppmuntrar varandra till att skydda sig mot solexponering och hjälps åt med att kontrollera svåråtkomliga hudpartier kan effekten däremot bli den motsatta (43). En annan av utmaningarna är antalet solbrännskador som varje sommar rapporterats, trots föräldrarnas kunskap om sambandet mellan solexponering och malignt melanom. Solbrännskador bör inte betraktas som mindre hälsoproblem utan som begynnande permanenta skador i huden. Ungdomar bör informeras om

hur både det maligna och benigna nevusutseendet kännetecknas och att nevus kan utvecklas utan att vara tecken på sjuklig förändring. Denna information kan bespara onödiga borttagningar av harmlösa nevus och oro hos alla familjemedlemmar (41).

Nästan hälften av alla föräldrar upplever dock svårigheter med att informera om och skydda sina barn mot solexponering, detta gäller främst om ungdomarna är pojkar, har solkänslig hud och är mellan 14-18 år (44). Andra hinder för engagemang i ungdomarnas solvanor är föräldrarnas minskade inflytande till förmån för kompisarna betydelse under tonåren (30). Unga människor testar gränser inom olika områden, till sina föräldrars förskräckelse. Om båda vårdnadshavarna arbetar heltid kan det vara problematiskt att kontrollera ynglingarnas solbeteende på dagtid under sommarhalvåret.

Solen är en glädje- och värmekälla och livsviktig för olika processer i kroppen. Ansikten vänds nästan automatiskt mot den självlysande himlakroppen, men i skuggan lurar risken att utveckla malignt melanom. Ungdomens tid kan vara turbulent och kravfylld i olika avseenden och attitydförändringar i ungdomsåren kan vara komplicerade, på grund av tidigare nämnda förhållande i litteraturstudien. Förändringar av attityder till solexponering kan vara ännu mer invecklade eftersom en solbränna så starkt förknippas med ett vackert yttre. Skönheten ligger visserligen i betraktarens öga, men ungdomar generellt, har inte tillräckliga perspektiv och livserfarenheter för att inse att en människas verkliga skönhet finns på insidan.

Slutsats

Ungdomars kunskaper om solexponering kan förbättras med hjälp av information, men attityder är svåra att påverka under ungdomsåren. Flickors solbeteende och medvetna risktagande är oroväckande för den framtida utvecklingen av folkhälsan. Användningen av solkrämer är det vanligaste solskyddet, men utseendefixering och gruppträck frammanar till solbrännskador. Föräldrars

inflytande minskar i tonåren, men deras engagemang och insatser kan påverka ungdomars attityder och beteende till solexponering. Sjuksköterskor bör genom sitt preventionsarbete sprida kunskap till unga människor om förhållningssätt och risker vid exponering i solen. Ungdomars attityder och beteende till solexponering behöver förändras och förbättras för att undvika att utveckla malignt melanom i framtiden (42).

REFERENSER

1. Cancerfonden. [Elektronisk]. CANCER I SIFFROR. Tillgänglig:
http://www.cancerfonden.se/upload/Dokument/Cancer%20i%20siffror/2005/malignt_melanom_05.pdf. [läst 2008-02-06]
2. Lundh B, Malmqvist J. Medicinska ord. Lund: Studentlitteratur; 2005.
3. Rorsman H, Björnberg A, Vahlquist A. Dermatologi Venereologi. Lund: Studentlitteratur; 2000.
4. Onkologiskt centrum: Södra sjukvårdsregionen. Vårdprogram för malignt Melanom. Lund 2004.
5. Geller CA, Rutsch L, Kenausis K, Selzer P, Zhang Z. Can an hour or two of Sun protection education keep the sunburn away? Evaluation of the Environmental Protection Agency's Sunwise School Program. Environmental Health: A Global Access Science Source 2003; 2 (13): 1-9.
6. Statens Stråskyddsinstitut. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.ssi.se/UVindex/index.html?MenuType=1&Menu2=UV>
[läst 2008-02-06]
7. Kristjansson S, Bränström R, Ullén H, Helgason AR. Transtheoretical model: Investigation of adolescents sunbathing behaviour. European Journal of Cancer Prevention 2003; 12: 501-508.
8. De Vries H, Mesters I, Van't Riet J, Willems K, Reubsaet A. Motives of Belgian Adolescents for Using Sunscreen: The Role of Action Plans. Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention 2006; 15(7): 1360-1366.

9. ICN:s ETISKA KOD FÖR SJUKSKÖTERSKOR. [Elektronisk]
Tillgänglig: <http://www.icn.ch/icncodeswedish.pdf>. [läst 2008-02-12]
10. Skolverket. [Elektronisk] Skollagen (1985:1100).
Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/sb/d/777>
[läst 2008-02-11]
11. Socialstyrelsen. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.socialstyrelsen.se/Publicerat/2004/8484/sammanfattning.htm>
[läst 2008-02-12]
12. Almås H. (red) Klinisk omvårdnad 2. Stockholm: Liber AB; 2002.
13. Kristoffersen J N. Allmän omvårdnad 1. Stockholm: Liber AB; 1998.
14. Forsberg, C., & Wengström, Y. Att göra systematiska litteraturstudier. Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning. Stockholm: Natur och Kultur; 2003.
15. *Young RA, Logan C, Lovato CY, Moffat B, Shoveller JA. Sun Protection as a Family Health Project in Families with Adolescents. *Journal of Health Psychology* 2005; 10: 333-344.
16. *Benvenuto-Andrade C, Zen B, Fonseca G, De Villa D, Cestari T. Sun Exposure and Sun Protection habits Among high-school Adolescents in Porto Alegre, Brazil. *Photochemistry and Photobiology* 2005; 81: 630-635.
17. *Alberg AJ, Herbst RM, Genkinger JM, Duszynski KR. Knowledge, Attitudes, and Behaviors Toward Skin Cancer in Maryland Youths. *Journal of Adolescent Health* 2002; 31: 372-377.

18. *Sjöberg L, Holm L-E, Ullen H, Brandberg Y. Tanning and risk perception in adolescents. *Health, risk & Society* 2004; 6(1): 81-94.
19. *Kristjánsson S, Ullén H, Helgason AR. The importance of assessing the readiness to change sun-protection behaviours: a population-based study. *European journal of cancer* 2004; 40: 2773-2780.
20. *Dalli D, Ogce F, Okcin FA. Knowledge of the Effect of Sun Exposure of Turkish High School Students and Their Bathing Habits. *Asian Pacific Journal of cancer prevention* 2004; 5: 366-369.
21. *Geller AC et al. Use of Sunscreen, Sunburning Rates, and Tanning Bed Use Among More Than 10000 Children and Adolescents. *Pediatrics* 2002; 109(6): 1009-1014.
22. *Everett Jones S, Saraiya M. Sunscreen Use Among US High School Students, 1999-2003. *Journal of School Health* 2006; 76(4): 150-153.
23. *Davis KJ, Cokkinides VE, Weinstock MA, O'Connell MC, Wingo PA. Summer Sunburn and Sun Exposure Among US Youths Ages 11-18: National Prevalence and Associated Factors. *Pediatrics* 2002; 110(1): 27-35.
24. *Kristjánsson S, Helgason AR, Månsson-Brahme E, Widlund-Ivarsson, Ullen H. You and Your Skin: a short-duration presentation of skin cancer prevention for teenagers. *Health Education Research* 2003; 18(1): 88-97.
25. Friberg F. Dags för uppsats – vägledning för litteraturbaserade examensarbeten. Lund: Studentlitteratur; 2006.
26. Lower T, Girgis A, Sanson-Fisher R. How Valid Is Adolescents' Self-report as a Way of Assessing Sun Protection Practices? *Preventive medicine* 1998; 27: 385-390.

27. Lexin [Elektronik] Tillgänglig: <http://lexin2.nada.kth.se/sve-eng.html>. [läst 2008-05-20]
28. Segesten K. Vårdforskningens begrepp. Lund: Studentlitteratur; 2006.
29. Cottrell R, McClamroch L, Bernard AL. Melanoma Knowledge and Sun Protection Attitudes and Behaviors Among College Students by Gender and Skin Type. *American Journal of Health Education* 2005; 35(5): 274-278.
30. Robinson JK, Rademaker AW, Sylvester JA, Cook B. Summer Sun Exposure: Knowledge, Attitudes, and Behaviors of Midwest Adolescents. *Preventive Medicine* 1997; 26: 264-372.
31. Sjöberg L. Neglecting the risks: The irrationality of health behavior and the Quest for La Dolce Vita. *European Psychologist* 2003; 8(4): 266-278.
32. Abrams L, Jorgensen CM, Southwell BG, Geller AC, Emmons KM. Gender differences in young Adults' Beliefs About Sunscreen Use. *Health Education & Behavior* 2003; 30(1): 29-43.
33. Reynolds D. Literature Review of Theory-Based Empirical Studies Examining Adolescent Tanning Practices. *Dermatology Nursing* 2007; 19(5): 440-447.
34. Lazovich D, Forster J. Indoor tanning by adolescents: prevalence, practices and policies. *European Journal of Cancer* 2005;41: 20-27.
35. Fishbein M, Ajzen I. Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and reseach. Reading, MA: Addison-Wesley; 1975.

36. Martin SC, Jacobsen PB, Lucas DJ, Branch KA, Ferron JM. Predicting Children's Sunscreen Use: Application of the Theory of Reasoned Action and Planned Behavior. *Preventive Medicine* 1999; 29: 37-44.
37. Guo Q et al. Utility of the theory of reasoned action and theory of planned behavior for predicting Chinese adolescent smoking. *Addictive Behaviors* 2007; 32: 1066-1081.
38. Maguire-Eisen M, Rothman, Demierre MF. The ABCs of Sun Protection for Children. *Dermatology Nursing* 2005; 17(6): 419-433.
39. Statens folkhälsoinstitut. [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.fhi.se/templates/Page____124.aspx [läst 2008-05-21]
40. Harris J. A plan to Promote the Prevention and Early Detection of Melanoma. *Dermatology Nursing* 2000; 12(5): 1-8.
41. Buller DB, Borland R. Public Education Projects in Skin Cancer Prevention: Child Care, School, and College-Based. *Clinics in Dermatology* 1998; 16: 447-459.
42. Stryker JE, Lazovich D, Forster JL, Emmons KL, Sorensen G, Demierre MF. Maternal/female caregiver influences on adolescent indoor tanning. *Journal of Adolescent Health* 2004; 35(6), 528, 1-9.
43. Howell J. The power of prevention. *Journal of the American Academy of Dermatology* 1999; 40: 623-625.
44. Cokkinides VE et al. Sun Exposure and Sun-Protection Behaviors and Attitudes among U.S. Youth, 11 to 18 Years of Age. *Preventive Medicine* 2001; 33:141-151.

Bilaga 1 Sökschema för datorbaserad litteratursökning

Sökning Datum	Avgränsningar	Huvud sökord Antal träffar	+ Undersökord Antal träffar	+ Undersökord Antal träffar	Motiv till exklusion av artiklar	Utvalda artiklar
PubMed 2008-02-14	Publiceringsår 2002-2007	Knowledge youth sunbathing 46	Care 7.	Melanoma 6.	1-3 svarade ej mot syftet.	
Pubmed 2008-04-02	Publiceringsår 2002-2007	Attitudes knowledge sunbed adolescents 7.			1-3 svarade ej mot syftet.	
PubMed 2008-04-02	Publiceringsår 2002-2007	Attitudes knowledge solarium youths 1.			1 svarade ej mot syftet.	
PubMed 2008-04-02	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma knowledge sunbathing attitudes 22.	Prevention 18.	Adolescents 11.	1, 3-5 svarade ej mot syftet.	2. Knowledge of the effects of sun exposure of Turkish high school students and their sun bathing habits.
PubMed 2008-04-02	Publiceringsår 2002-2007	Knowledge youths sunbathing 48.	Care 7.	Melanoma 3	1-3 svarade ej mot syftet.	
PubMed 2008-04-02	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma attitudes sunbathing 25.	Adolescents 15.		1-2, 4-6 svarade ej mot syftet.	3. inkluderad sedan tidigare.
Cinahl 2008-04-02	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma knowledge sunbathing prevention 6.			1-6 svarade ej mot syftet.	
Cinahl 2008-04-09	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma knowledge attitudes behavior 27	Adolescents 17.	Sun 9.	1. review artikel. 2-9 svarade ej mot syftet.	
Cinahl 2008-04-10	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma attitudes adolescents 27.	Sunexposure 0.	Sunbathing 3.	1-3 svarade ej mot syftet.	
Science Citation Index 2008-04-03	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma attitudes adolescents sunbathing 21.			1, 4, 6-8, 10 svarade ej mot syftet.	2. Sun protection as a family health project in families with adolescents. 3. Sun exposure and sun protection

						<p>habits among high-school adolescents in Porto Alegre, Brazil</p> <p>5. The importance of assessing the readiness to change sun-protection behaviours: a population-based study</p> <p>9. 'You and Your Skin': a short-duration presentation of skin cancer prevention for teenagers.</p>
Science Citation Index 2008-04-03	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma attitudes adolescents sun exposure 77.	Behaviour 18.	Malignant melanoma 8.	1, 3-8 svarade ej mot syftet.	2. Tanning and risk perception in adolescents
Cinahl 2008-04-17	Publiceringsår 2002-2007	Attitude* sun* adolescents melanoma 19.			1-2, 4-19 svarade ej mot syftet.	3. Sunscreen use among US high school students, 1999-2003.
PsycINFO 2008-04-17	Publiceringsår 2002-2007	Knowledge attitudes adolescents sunbathing melanoma 30.			1-13, 15-24 svarade ej mot syftet.	14, 24 inkluderade sedan tidigare.

Sökning Datum	Avgränsningar	Huvud sökord Antal träffar	+ Undersökord Antal träffar	+ Undersökord Antal träffar	Motiv till exklusion av artiklar	Utvalda artiklar
PubMed 2008-04-17	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma attitudes knowledge adolescents sunbathing 14.	Youths 14.			3. inkluderad sedan tidigare.

Cinahl 2008-04-17.	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma attitudes knowledge sunbathing prevention 6.			1-6 svarade ej mot syftet.	
Pubmed 2008-04-02.	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma attitudes adolescents 81.	Prevention 56.		1-10, 12, 15-19, 21-22 svarade ej mot syftet.	11,13-14 inkluderade sedan tidigare. 20. Use of sunscreen, sunburning rates, and tanning bed use among more than 10 000 US children and adolescents.
PsycINFO 2008-04-17	Publiceringsår 2002-2007	Melanoma attitudes knowledge sunbathing prevention 32.	Youths 6.		1-5 svarade ej mot syftet.	6. inkluderad sedan tidigare.

Artikelöversikt Bilaga 2

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval/ Analys	Resultat	Kvalitet
Anthony J. Alberg, Roberta M. Herbst, Jeanine M. Genkinger, Karen R. Duszynski. USA 2002	Knowledge, Attitudes, and behaviors Toward Skin Cancer in Maryland Youths.	Att beskriva kunskaper, attityder och förhållande till solskydd och hudcancer bland 12-16 åringar i Maryland.	3256 elever från sex områden i Maryland fick fylla i ett frågeformulär. 2775 av dessa var komplett ifyllda. Formulären blev ifyllda under skoltid. Resultatet i pilotstudier i två klasser modifierade inriktningen i studien till kunskaper, attityder och beteende för att skydda sig mot solen, förebygga solexponering och hudcancer.	Ungdomarna har låga teoretiska kunskaper och attityderna till solskydd försämrades i de högre åldersgrupperna. Förekomst av brännskador och olika solskyddsåtgärder presenterades i förhållande till kön och ålder.	Medel
Dilek Dalli, Filiz Ogse, Figen Albayrak Okcin. Turkiet 2004.	Knowledge of the effects of sun exposure of Turkish high school students and their sun bathing habits.	Att ta reda på turkiska ungdomars kunskaper om solexponering och deras solvanor relaterat till effekterna av dessa.	15-18 åringar på en skola i Bornova-Izmir 1523 valdes ut slumpmässigt, av dessa deltog 1244. Formulär med 31 frågor gällande solkänslighet, användning av solskydd, solvanor och beteende. Data analyserades med hjälp av Chi-square-test och Fishers Exact Test	Studiens resultat indikerar att nästan alla ungdomarna kände till solens effekter men de gjorde inte tillräckliga insatser för att skydda sig själva.	Medel
Allan C. Geller, Graham Colditz, Susan Oliveria, Karen Emmons, Cynthia Jorgensen, Gideon N. Aweh, A. Lindsay Frazier. USA 2002.	Use of sunscreen, sunburning rates, and tanning bed use among more than 10 000 US children and adolescents.	Att undersöka och beskriva sambandet mellan solbränna, användning av solskydd och solarieanvändning hos ungdomar i USA relaterat till ålder, kön, härkomst och psykosociala förhållanden. Jämföra med rekommendationer från statliga myndigheter och cancerorganisationer	40000 kvinnor (med barn i åldern 12-18 år) som deltagit i en hälsostudie för SSK valdes ut. Efter mammans tillåtelse erbjöds 25000 ungdomar att delta. Frågeformulär fylldes i komplett av 10079 ungdomar. Frågeformulär returnerades. Beskrivande statistik användes för att undersöka ev. samband mellan olika faktorer	Många ungdomar riskerar att utveckla hudcancer genom att utsätta sig för brännskador, solarieanvändning och för dåligt solskydd. Ett utseende och socialt tryck att vara solbränd framkom.	Medel

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval/ Analys	Resultat	Kvalitet
Richard A. Young, Corinne Logan, Chris Y. Lovato, Barbara Moffat, Jean A. Shoveller. Canada 2005.	Sun Protection as a Family Health Project in Families with Adolescents.	Att undersöka olika solskydd i familjer med ungdomar.	20 familjer med ungdomar valdes ut efter rekrytering med annonser i tidningar och på kommunala inrättningar och efterlysning i radio. Kvalitativa intervjuer. Intervjuerna genomfördes individuellt (barn och föräldrar var för sig). Varje intervju hade 2 steg, en videoinspelad och en reflekterande del. De personer som deltog hade dagboksanteckningar för att förstärka sina berättelser och för att lättare kunna återberätta vad de genomgått under sommaren. Videoinspelningarna blev sedan överspelade.	Påvisade 4 huvud resultat: bland annat vilka mål familjerna hade med solskydd och vilka solskydd familjerna använde. Solbränna förknippades med popularitet hos ungdomar.	Medel.
Sveinbjörn Kristjánsson Henrik Ullén, Åsgeir R. Helgason. Sverige 2004	The Importance of assessing the readiness to change sun-protection behaviours: a population-based study.	Att samla information som kan vara värdefull för att utveckla preventiva program mot hudcancer.	Ett slumpmässigt urval på 6000 ungdomar i Stockholms län. Informationsbrev och frågeformulär sändes ut. Alla svar databehandlades och Chi-Square test och T-Test för att kunna tydliggöra skillnader mellan kunskaper och attityder beträffande könstillhörighet och åldersgrupp.	En stor del av deltagarna var inte villiga att förändra sitt solskydds beteende	Medel
Cristiane Benvenuto-Andrade, Barbara Zen, Gisele Fonseca, Damiê De Villa, Tania Certari. Brasilien 2005	Sun exposure and sun protection habits among high-school adolescents in Porto Alegre, Brazil	Att ta reda på tonåringars solvanor och deras solskyddsvanor.	Slumpmässigt urval av 730 ungdomar i åldern 12-19 år från 25 skolor. Ett formulär med 38 frågor med flervalsoalternativ användes. Antalet deltagande i studien var 724 personer.	Över 90% av deltagarna var medvetna om sambandet mellan solexponering och hudcancerriskerna . Massmedia var den främsta informationskällan .	Medel

Författare Land År	Titel	Syfte	Urval/ Analys	Resultat	Kvalitet
S. Kristjansson, Å R Helgason, E Månsson-Brahme, B. Widlund-Ivarson, H Ullén. Sverige 2003	'You and Your Skin': a short-duration presentation of skin cancer prevention for teenagers.	Att utvärdera effekten av utbildningsmaterialet "You and Your Skin"	4 kommuner i Stockholmsområdet valdes ut på grunder av storlek och socioekonomisk status. 5 kommunala skolor valdes. 16 klasser totalt, ålder 13-15 år. 8 klasser utgjorde interventionsgruppen och 8 kontrollgrupp. Eleverna genomgick ett förtest och en vecka efter testet så fick interventionsgruppen utbildningen "You and Your Skin". Ytterligare 3 månader senare fick både interventionsgruppen och kontrollgruppen ett eftertest.	Utbildningen kan användas för att öka kunskaper. Mer utökad undervisning och grupp övningar behövs för att förändra beteende och attityder till solexponering och solning.	Medel
Lennart Sjöberg, Lars-Erik Holm, Henrik Ullén, Yvonne Brandberg. Sverige 2004.	Tanning and risk perception in adolescents	Att undersöka hur riskbeteende, riskuppfattning och orealistisk optimism utvecklas i åldern 13-17 år och hur det varierar med olika bakgrunder.	Ur databasen SPAR gjordes ett slumpmässigt urval av ungdomar, 13-15-17 år. Hälften fick frågeformulären i april och de andra i september. Formulären var adresserade till föräldrarna som ombads ge det till sina barn och inte påverka svaren. Formuläret bestod av 200 frågor. 2615 svarade.	Ungdomarna underskattar sina egna risker vid solexponering och solning. Flickor och äldre deltagare i studien uppvisar lägre riskmedvetenhet, på grund av att kosmetiska och sociala motiv driver dem till detta beteende. Det är svårt att förändra ungdomarnas medvetenhet om riskerna vid solexponering trots att kommunikation finns.	Medel
Sherry Everett Jones, Mona Saraiya. USA 2006.	Sunscreen Use Among US High School Students, 1999-2003.	Att undersöka användning av solskydd bland ungdomar.	Ett frågeformulär via dator kallat "The national Youth Risk Behavior Survey" (YRBS) utvecklat av Centers for Disease Control and Prevention innehöll 97 frågor. 3 stegs klusterurval ifrån både kommunala och privata skolor.	Ingen förändring av användandet av solskydd under studiens tid. Utbildning i cancerprevention, solskyddsanvändning och skolengagemang har visat sig nödvändiga för att	Medel

				minska cancerriskerna.	
Kourtney J. Davis, Vilma E. Cokkinides, Martin A. Weinstock, Mary C. O'Connell, Phyllis A. Wingo. USA 2002.	Summer Sunburn and Sun Exposure Among US Youths Ages 11 to 18: National Prevalence and Associated Factors.	Att inhämta befolkningsbaserad information om solexponering och solskyddsbeten bland 11-18 åringar för att se mönster och kunna göra fortsatta uppföljningar.	Stratifierat 2 stegs urval i 48 stater. Undersökning via telefon till 1192 ungdomar. Frågorna baserades på studiens syfte.	Solbrännskador förknippas med mer solkänslig hud, vit ras, ålder yngre än 16, fler utomhustimmar och högre önskan att bli brun.	Medel

